

Дергачова В. В.

доктор економічних наук, професор

Бойко О. В.

аспірант

*Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»*

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Анотація. У даній статті розглянуто та сформовано визначення поняття «прямі іноземні інвестиції», котрі виступають важливим економічним важелем інтенсивного переходу до конкурентоспроможної моделі національної економіки та стабілізації політичної ситуації в країні. Виявлено взаємозв'язок досліджуваної категорії з макроекономічними показниками України. Проаналізовано динаміку, галузеву та регіональну структуру іноземних надходжень в економіку України та деревообробну галузь, досліджено основні країни-інвестори Європейського Союзу. Досліджено сучасні тенденції розвитку експорту деревообробної промисловості України, Ідентифіковано фактори, які стримують розвиток інвестиційної діяльності й знижують конкурентоспроможність деревообробного комплексу України на світовому ринку. Сформовано заходи щодо стимулювання притоку прямих іноземних інвестицій та активізації інвестиційного потенціалу досліджуваної галузі промисловості країни, впровадження яких в перспективі призведе до інтенсивного розвитку галузі та усунення негативних тенденцій, стабілізації та розвитку економіки України в цілому.

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, країни-інвестори, деревообробна галузь, фінансові ресурси.*

Dergachova V.V.

Boiko O.V.

***DIRECT FOREIGN INVESTMENT AS A FACTOR OF DEVELOPMENT
UKRAINIANE WOODWORKING INDUSTRY***

Annotation. In this article, the definition of "foreign direct investment", which is an important economic lever of an intensive transition to a competitive model of the national economy and stabilization of the political situation in the country, is considered and formulated. The interrelation of the studied category with the macroeconomic indicators of Ukraine was revealed. The dynamics, branch and regional structure of foreign revenues into the economy of Ukraine and the woodworking industry are analyzed; the main countries of the European Union are investigated. The modern tendencies of export development of woodworking industry of Ukraine are investigated; factors that restrain the development of investment activity and reduce the competitiveness of Ukraine's woodworking industry in the world market are identified. Measures have been formed to stimulate the flow of foreign direct investment and to increase the investment potential of the country's industrial sector, the introduction of which in the long-term will lead to intensive industry development and elimination of negative trends, stabilization and development of the Ukrainian economy as a whole.

Keywords: foreign direct investment, investment climate, investor countries, the woodworking industry, financial resources.

Дергачева В. В.

Бойко О. В.

***ПРЯМЫЕ ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ
ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩЕЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ***

Аннотация. У статье рассмотрены и сформированы определение понятия «прямые иностранные инвестиции», которые выступают важным экономическим рычагом интенсивного перехода к конкурентоспособной модели национальной экономики и стабилизации политической ситуации в стране. Выявлена взаимосвязь исследуемой категории с макроэкономическими показателями Украины. Проанализирована динамика, отраслевая и региональная структура

иностранных инвестиций в экономику Украины и деревообрабатывающую отрасль, исследованы основные страны-инвесторы Европейского Союза, тенденции развития экспорта деревообрабатывающей промышленности Украины, Идентифицированы факторы, которые сдерживают развитие инвестиционной деятельности и снижают конкурентоспособность деревообрабатывающего комплекса Украины на мировом рынке. Сформированы меры по стимулированию притока прямых иностранных инвестиций и активизации инвестиционного потенциала исследуемой отрасли промышленности страны, внедрение которых в перспективе приведет к интенсивному развитию отрасли и устранения негативных тенденций, стабилизации и развития экономики Украины в целом.

Ключевые слова: *прямые иностранные инвестиции, инвестиционный климат страны-инвесторы, деревообрабатывающая отрасль, финансовые ресурсы.*

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Функціонування внутрішнього ринку є однією із детермінант, котрий формує експортно-орієнтовану модель розвитку економіки України. Зростання її конкурентоспроможності прямопропорційно залежить від розвитку зовнішньоекономічної діяльності, зокрема інтенсивності іноземних грошових потоків та співпраці з стратегічними країнами-партнерами. Прямі іноземні інвестиції виступають стимулятором економічного розвитку, тому підвищення інвестиційної привабливості України є одним із стратегічних завдань держави, від реалізації якого залежить можливість стабілізації та зростання національної економіки.

Аналіз сучасних тенденцій прямих іноземних інвестицій в економіку нашої країни, зокрема у деревообробну галузь, визначення чинників їх впливу на рівень інвестиційного клімату та перспектив активізації на нарощування інвестиційного процесу в державі зумовлюють актуальність досліджуваної тематики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням залучення іноземного капіталу в економіку України присвячені праці таких вчених: Бондара В. С., Кадеєва М. І., Коваленко О. В., Ковалю Я. В., Кудрик Г. П., Леус М. М., Ревчук С. К., Рогач О. І., Петренко І. С., Тесля І. В. та ін. Проте нині зростає роль іноземного інвестування у стабілізації та розвитку деревообробного сектору промисловості, підвищення його конкурентоспроможності на світовому ринку, тому зазначене питання не втрачає своєї актуальності і потребує подальших досліджень.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження сутності прямих іноземних інвестицій як чиннику розвитку деревообробної промисловості України, оцінювання сучасного стану надходження й розподілу інвестицій в економіку в цілому та деревообробний сектор зокрема. Завданням дослідження є розробка пропозицій щодо стимулювання інвестиційної діяльності та створення умов для подальшого збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій в досліджувану галузь промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтенсивний перехід до конкурентоспроможної моделі національної економіки є передумовою співробітництва зі світовою системою господарювання, у якій прямі іноземні інвестиції є одним із важливих економічних важелів. Створення відкритої, експортоорієнтованої моделі економіки України залежить від ступеня активності вітчизняних та іноземних інвесторів, інтенсивності міжнародного руху капіталів та поділу праці.

Базуючись на розглянутих підходах до трактування поняття «прямі іноземні інвестиції» [1, 2], сформовано визначення досліджуваної категорії – це внесення різних типів цінностей (майнових та немайнових) суб'єктами інвестиційної діяльності в об'єкти підприємницької діяльності, що зумовлює розширення виробництва на світовому ринку та є передумовою одержання додаткового прибутку або соціального ефекту.

Прямі іноземні інвестиції приносять не лише прибуток інвестору, а розширення міжнародного співробітництва та соціальний ефект країні у вигляді

зростання доходів населення, що призводить до активізації платоспроможного попиту та забезпечує позитивні зміни в національній економіці.

Для комплексної оцінки впливу іноземного інвестування на економіку України проаналізовано динаміку їх надходжень (рис. 1) та основних країн-інвесторів Європейського Союзу (табл. 1) [3].

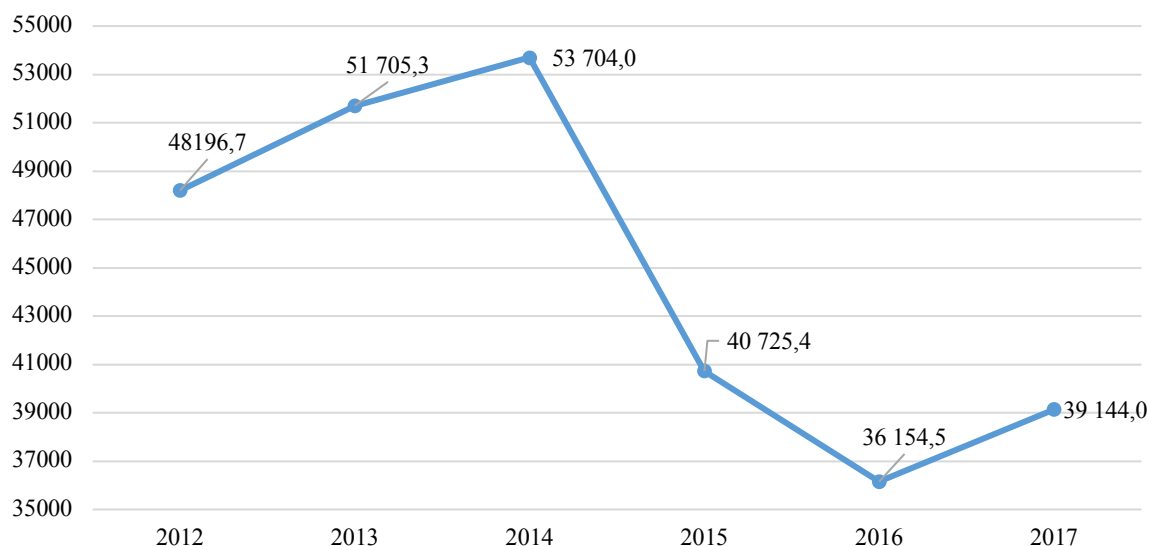

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції за 2012-2017 рр., млн. дол. США [3]

Сукупний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України (акціонерний капітал нерезидентів) за 2017 р. становив 39144,0 млн. дол. США, що на 8,3% (на 2989,5 млн. дол. США) більше від показника попереднього року. За період 2012-2017 рр.. спостерігається тенденція до скорочення обсягу надходження іноземного капіталу на 18,8 % (на 9052,7 млн. дол. США), що стало наслідком погіршенням інвестиційного клімату в державі загалом через інфляцію, політичну та економічну нестабільність. Для комплексної оцінки впливу іноземного інвестування на економіку України проаналізуємо динаміку їх надходжень та основних країн-інвесторів Європейського Союзу за період 2012-2017 рр.. (табл. 1).

Прямі іноземні інвестиції з країн ЄС в економіці України, 2012-2017 рр..

Показник	Обсяги ПІ, млн. дол. США						Відхилення,% (2017/2012)
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017	(2017/2012)
Усього в Україні	48 196,7	51 705,3	53 704,0	40 725,4	36 154,5	39 144,0	-18,8
Усього з країн ЄС	39 268,9	41 132,3	41 032,8	31 046,9	26 405,6	27 465,5	-30,1
% у загальному обсязі	81,5	79,6	76,4	76,2	73	70,2	-
Кіпр	12 700,8	15 907,7	17 725,6	12 769,4	10 239,5	10 008,6	-21,2
Нідерланди	9 323,8	8 727,6	9 007,5	6 986,7	6 184,7	6 292,9	-32,5
Велика Британія	2 536,4	2 496,9	2 768,2	2 153,4	1 790,3	2 169,0	-14,5
Німеччина	5 329,8	4 496,3	2 908,4	2 105,2	1 598,2	1 792,6	-66,4
Франція	1 993,1	1 510,3	1 520,5	1 394,6	1 305,4	1 346,6	-32,4
Австрія	2 317,5	2 476,9	2 314,0	1 648,7	1 559,8	1 265,9	-45,4
Люксембург	488,9	559,5	555,8	398,8	363,9	942,3	92,7
Польща	834,3	897,2	819,8	808,6	758,3	815,5	-2,3
Угорщина	678,5	684,3	685,9	593,2	614,9	796,0	17,3
Швеція	1 141,9	1 084,4	439,3	360,2	328,9	353,6	-69
Інші країни ЄС	1 923,9	2 291,2	2 287,8	1 828,1	1 661,7	1 682,5	-12,5

Джерело: розраховано авторами на основі [3]

У 2017 р. країнами ЄС інвестовано 70,2% загального обсягу акціонерного капіталу (27465,5 млн. дол. США), з інших країн світу – 29,8% (11678,5 млн. дол. США) [3]. Найбільшими інвесторами України у 2017 р. стали: Кіпр (25,6%), Нідерланди (16,1%), Велика Британія (5,5%), Німеччина (4,6%), Франція (3,4%), Австрія (3,2%), Люксембург (2,4%), Польща (2,1%), Угорщина (2,0%) та Швеція (0,9%) (рис. 2).

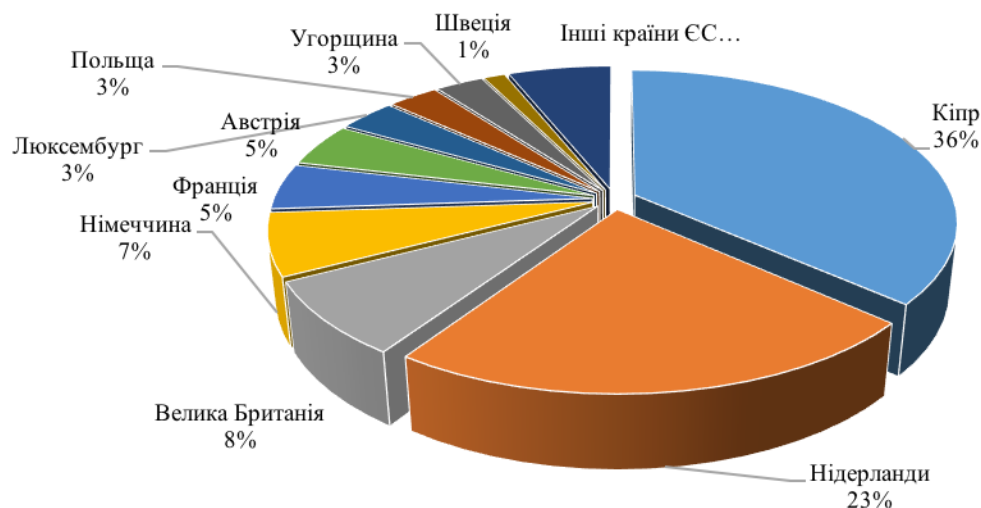

Рис. 2. Інвестиційні надходження в економіку України з ЄС у 2017 р., % [3]

Аналізуючи рис. 2, варто зауважити, що основними інвесторами стали Кіпр з обсягом вкладень – 10 008,6 млн. дол. США і Нідерланди – 6 292,9 млн. дол. США. Протягом аналізованого періоду зменшилися надходження із всіх вищезазначених країн, за винятком Люксембургу (інвестиції зросли вдвічі: 488,9 млн. дол. США) та Угорщини (приріст показника становить 17,3%). У 2017 р. відбулося падіння інвестицій навіть з Кіпру на 21,2% у порівнянні з 2012 р., через який український бізнес реінвестує кошти в Україну (табл. 1). Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій були спрямовані в промисловість – 27,3%, фінансову і страхову діяльність – 26,1%, оптову та роздрібну торгівлю – 13,1%.

Деревообробна промисловість України, основу якої становлять лісогосподарські, лісозаготівельні, деревообробні та інші підприємства лісоресурсного спрямування, – важлива складова економіки держави. Галузь має значний потенціал у виробництві енергозберігаючої продукції, попит на яку має стійку тенденцію до зростання, що визнано Міжнародними організаціями: ООН, UNCTAD, OECD, UNESCAP тощо. Розвиток галузі дозволить українському виробнику вийти на зовнішні ринки збуту, зокрема європейський, та інтегруватись до глобальних ланцюгів створення доданої вартості [4].

У 2016 р. експорт деревини і виробів становив 8,5 % загального обсягу експорту товарів з України в країни ЄС, у порівнянні із 2012 р. показник зріс на

58,1 %. Зазначена динаміка є наслідком зростання торгівлі у досліджуваних товарних категоріях: експорт деревини і виробів з неї зріс на 40,5%, корку та виробів з нього – 78,3%, маси з деревини – у 13 разів, паперу та картону – 23,3 %, друкованої продукції – у 4 рази, меблів – у 2,5 рази [3].

З огляду на проведені дослідження діяльності вітчизняних деревообробних підприємств, слід зазначити що вони мають значний невикористаний експортний потенціал, який у перспективі сприятиме розширенню міжнародного співробітництва, для активізації якого необхідно залучення додаткових коштів, як всередині країни (капітальні інвестиції) так із зовні (прямі іноземні інвестиції) та створення сприятливого інвестиційного клімату. На рис. 3 проілюстровано динаміку грошових надходжень в деревообробну галузь України.

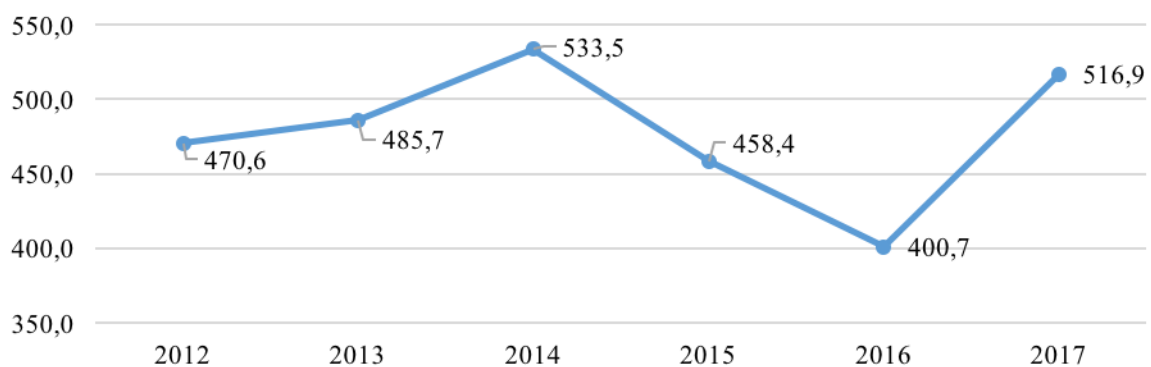

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції в деревообробну промисловість України, млн. дол. США [3]

Прямі іноземні інвестиції в деревообробну промисловість у 2017 р. становили 1,3% від загального обсягу надходжень. За досліджуваний період спостерігається позитивна динаміка до зростання іноземного інвестування на 9,8%, що є наслідком введення мораторію на експорт необробленої деревини [5]. Заборона експорту лісоматеріалів у необробленому вигляді сприяла залученню в деревообробну галузь прямих іноземних інвестицій та стала передумовою створення додаткових потужностей для обробки понаднормових обсягів деревини. Географічну структуру прямих іноземних в деревообробну галузь

України з ЄС за 2017 р. представлено на рис. 4.

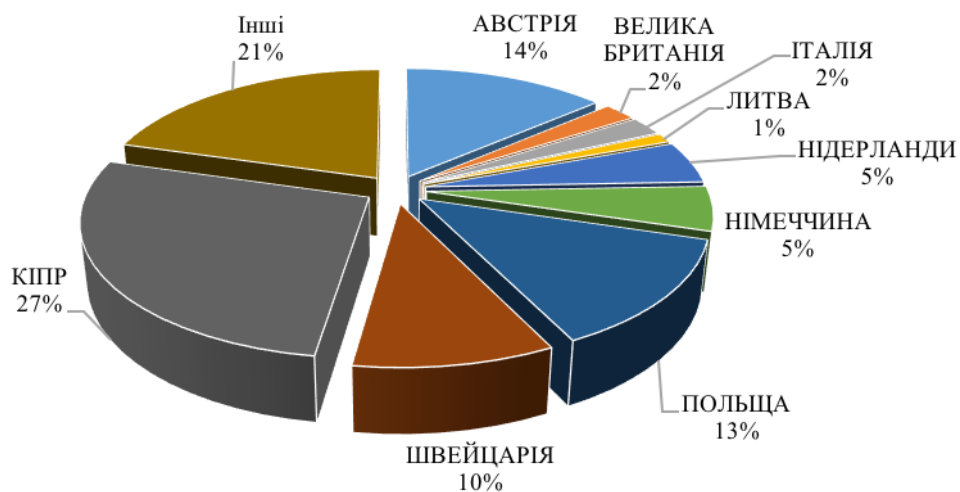

Рис. 4. Географічна структура прямих іноземних в деревообробну галузь України з країн ЄС у 2017 р., % [3]

Найбільшими інвесторами деревообробної промисловості України, на котрих припало 79,5 % загального обсягу прямих інвестицій у 2017 р., стали: Кіпр (27,2%), Австрія (13,7%), Польща (13,0), Швейцарія (9,6%), Німеччина (5,3%), Нідерланди (5,1%), Італія (2,3%), Велика Британія (2,2%) та Литва (1,1%).

З огляду на проведене дослідження, варто зауважити, що скорочення інвестиційних грошових потоків від нерезидентів протягом досліджуваного періоду в економіку України на 18,8% є наслідком погіршення макроекономічних показників України, серед яких найбільш проблемними факторами ведення бізнесу є: високий рівень корупції, інфляція, нестабільність національної валюти, недосконале податкове законодавство, монополізація ринків, державна бюрократія та воєнний конфлікт. Зазначені чинники є причинами ризикового інвестиційного клімату України та обмежують потік іноземного капіталу в економіку, зумовлюючи дефіцит фінансових ресурсів.

Слід наголосити, що незважаючи на загальну тенденцію до скорочення інвестування, фінансування деревообробної галузі за досліджуваний період зросло на 9,8%, це свідчить про те, деревообробний комплекс України володіє потужним інвестиційним потенціалом, проте для його активізації необхідно

здійснити ряд заходів щодо зміни інвестиційної політики влади, поліпшення загального бізнес-клімату та режимів конкуренції, таких як:

- здійснювати аналітичне забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й інформаційне супроводження інвестиційних проектів, спрощення вимог до оформлення зовнішньоторговельної документації через узгодження процесів, процедур і потоків інформації на основі електронного декларування;

- модернізація законодавства у сфері вітчизняного та іноземного інвестування, розробка та прийняття законодавчої бази щодо страхування ризиків спільних підприємств, створення спеціальних інвестиційних зон (СІЗ), в яких діють особливі сприятливі умови для ведення бізнесу: технопарки, промислово-переробні зони і експортні зони.

- покращення інформаційного забезпечення галузі, оскільки це є важливою складовою підвищення інвестиційної привабливості лісового сектору (з погляду забезпечення ефективної взаємодії учасників інвестиційного процесу та залучення широкого загалу українських і зарубіжних підприємств, установ та організацій до процесу інвестиційної та інноваційної діяльності);

- розробка, затвердження та реалізація державної програми з розвитку лісопромислового комплексу, створення лісозаготівельних комплексів, діяльність яких буде спрямована на розробку та реалізацію стратегій по відновленню лісів, та стратегічне співробітництво з іноземними партнерами.

Підсумовуючи опрацьований матеріал, слід зазначити, що реалізація зазначених заходів у перспективі може покращити торговельні позиції України, що стимулюватиме іноземних інвесторів до відкриття виробничих потужностей та локалізації виробництва, створюючи додатковий національний дохід та забезпечуючи зайнятість. Водночас, формування цілісного механізму захисту та підтримки національних виробників в деревообробній сфері сприятиме підвищенню їх конкурентних позицій та збільшенню доданої вартості товару. Це, в свою чергу, сприятиме модернізації вітчизняної деревообробної промисловості й пов'язаних з нею галузей, в тому числі розвитку виробництва інноваційних енергозберігаючих конструкційних матеріалів з деревини (CIP, CLT та WWCB

панелей), що використовуються в будівництві доступного житла та є надзвичайно популярними в ЄС та світі.

Висновки. З огляду на проведені дослідження інвестиційних процесів в економіці України загалом та деревообробного комплексу зокрема, варто зазначити, що прямі іноземні інвестиції є одним із чинників, які забезпечують економічне зростання та розвиток досліджуваної галузі, оскільки є передумовою розширення міжнародного співробітництва та активізації платоспроможного попиту. Протягом 2012-2017 рр. надходження іноземного капіталу в українську економіку скоротились на 18,8 %, причиною цього є несприятливий інвестиційний клімат країни (політична й економічна нестабільність, недосконалість митної, фіскальної політики, нерозвиненість інвестиційної й логістичної інфраструктури).

Прямі іноземні інвестиції у деревообробну промисловість України у 2017 р. становили 1,3% від загального обсягу надходжень, спостерігається позитивна динаміка показника (зростання на 9,8%), що є наслідком введення мораторію на експорт необробленої деревини та передумовою створення додаткових потужностей для обробки понаднормових обсягів деревини. Країнами ЄС у 2017 р. інвестовано 79,5 % загального обсягу прямих інвестицій, головними інвесторами стали: Кіпр (27,2%), Австрія (13,7%), Польща (13,0), Швейцарія (9,6%), Німеччина (5,3%), Нідерланди (5,1%), Італія (2,3%), Велика Британія (2,2%) та Литва (1,1%).

Деревообробний комплекс України володіє потужним інвестиційним потенціалом, проте для його активізації необхідно здійснити ряд заходів щодо зміни інвестиційної політики влади, поліпшення загального бізнес-клімату та режимів конкуренції. Формування цілісного механізму захисту та підтримки національних виробників в деревообробній сфері сприятиме підвищенню їх конкурентних позицій та збільшенню доданої вартості, що сприятиме модернізації вітчизняної деревообробної промисловості.

Література

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. №93/96: за станом на 15.01.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 93. – Ст. 80.

2. Trade and Investment [Електронний ресурс] World Trade Organization. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/invest_e/invest_e.htm.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Деревообробна галузь: як захищати та розвивати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/uk/derevoobrobna-galuz-yak-zahishhati-ta-rozvivati/>

5. Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» від 9.04.2015 № 325-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2860-IV. – Ст. 291

References

1. About the regime of foreign investment: Law of Ukraine dated March 19, 1996, № 93 / 96: as of January 15, 2011 // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. - 1996. - No. 93. - Art. 80

2. Trade and Investment [Electronic Resource] World Trade Organization. - Access mode: https://www.wto.org/english/tratop_e/invest_e/invest_e.htm.

3. The State Statistics Service of Ukraine [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Woodworking industry: how to protect and develop [Electronic resource]. - Access mode: <https://voxukraine.org/uk/derevoobrobna-galuz-yak-zahishhati-ta-rozvivati/>

5. The Law of Ukraine "On the peculiarities of state regulation of activity of subjects of entrepreneurial activity related to the sale and export of timber products" of April 9, 2015, No. 325-VIII // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. - 2015. - No. 2860-IV. - Art. 291